

být vyjádřena také větou vedlejší: *Co si na něm nejvíce cenil, bylo, že úkoly plnil naprosto spolehlivě.*

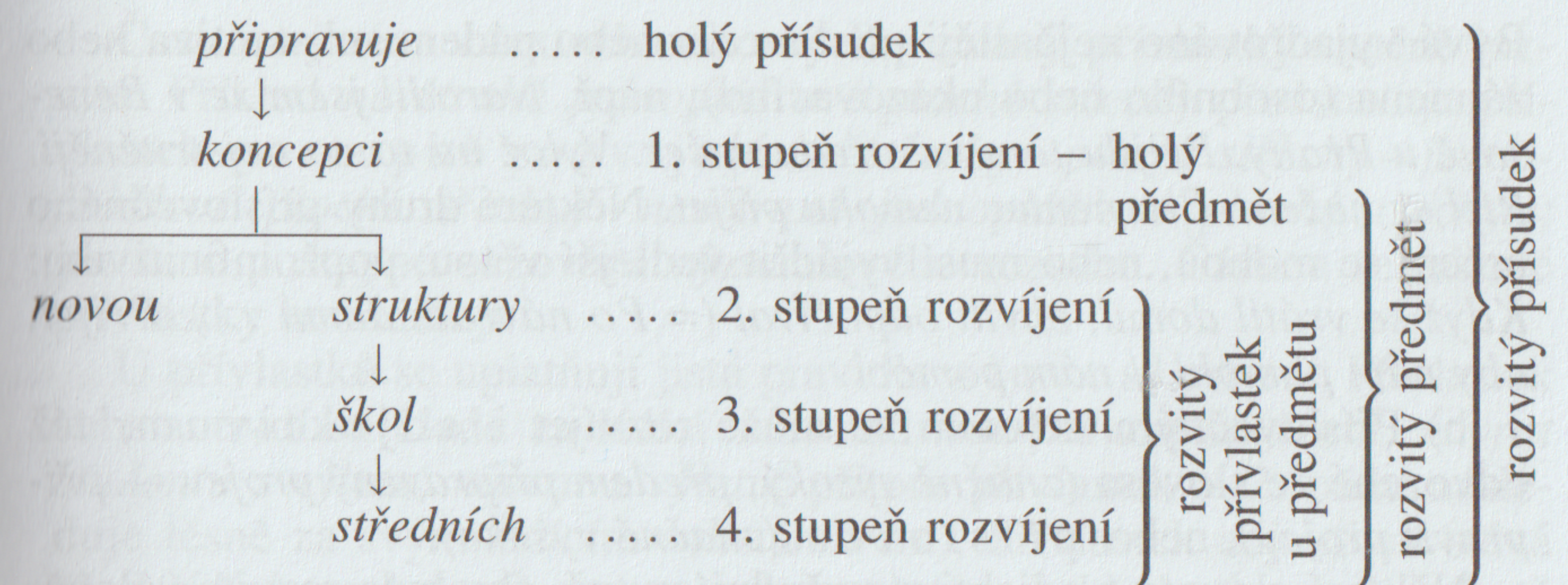
Příisudek a podmět jsou větné členy základní a větám, které spojení těchto dvou členů obsahují, říkáme slovesné věty dvojčlenné. (Ty ovšem mohou obsahovat i další členy, rozvíjející.)

Jiný druh přísudku představují slovesa, která u sebe podmět mít nemohou a jsou vždy jen ve tvaru 3. os. j. č. rodu středního. Jsou to slovesa neosobní, též bezpodmětná. Např. *Prší. Bolí ho v krku. Došlo k výbuchu. Přitížilo se mu. Na branku se střídalo jen z dálky* (neosobně užitá slovesa v konstrukcích pasivních). Takovéto bezpodmětné věty se nazývají slovesné věty jednočlenné. Ve větách jako *Venku bylo chladno. Už je po prázdninách* mají tvary slovesa být obdobnou funkci jako spona.

Větné členy rozvíjející

V textech se jen řidčeji setkáváme s větami, které by se skládaly toliko z holých základních větných členů. Základní větné členy jsou často rozvity členy dalšími, rozvíjejícími. Např. věta *Černý mrak zakryl slunce* se člení na část podmětovou (tj. na podmět rozvitý přívlastkem) a přísudkovou (na přísudek rozvitý předmětem).

Pro větnou stavbu je charakteristické, že i členy rozvíjející mohou být dále rozvíjeny, čímž vzniká několikastupňová větná stavba. Jinak řečeno, syntaktický postup rozvíjení lze aplikovat několikrát po sobě, takže vznikají větné členy (a to i členy rozvíjející) bohatě rozvité. Tak např. věta *Ministerstvo připravuje novou koncepci struktury středních škol* obsahuje velmi bohatě rozvitý přísudek: holý přísudek *připravuje* je rozvit rozvitým předmětem *novou koncepci struktury středních škol*; jeho základ tvoří holý předmět ve 4. pádě *koncepci*, který je rozvit dvěma přívlastky: holým adjektivním přívlastkem *novou* a rozvitým přívlastkem substantivním *struktury středních škol*; jeho základem je 2. pád substantiva *struktury*, které je zase rozvito rozvitým přívlastkem substantivním *středních škol*, v němž je 2. pád *škol* rozvit adjektivním přívlastkem *středních*. V této větě je tedy přísudek rozvit čtyřstupňově (viz schéma na další straně):

Člen rozvíjející je závislý na větném členu rozvíjeném, řídicím. Přitom člen rozvíjející blíže určuje (determinuje) po stránce významové člen rozvíjený (determinovaný). Je tedy člen řídicí členem determinovaným a člen závislý členem determinujícím. Rozvíjející členy jsou tyto:

1. Předmět

a) Předmětem je nejčastěji rozvíjeno sloveso v tvarech určitých i neurčitých a vyjadřuje se jím to, nač se slovesný děj nějak vztahuje. Ta slovesa, která vyžadují doplnění předmětem, se nazývají *předmětová*; ostatní jsou *bezpředmětová*. Nejčastěji bývá předmět vyjadřován výrazem substantivním nebo zájmenem, přičemž jejich pád je určován vazbou (reakcí) slovesa. U mnoha předmětových sloves nelze předmět z věty vypustit, u jiných může zůstat za jistých podmínek nevyjádřen. Např. z věty *Maminka navštívila tetu Evu* nelze předmět (*tetu Evu*) vypustit; *Maminka navštívila* není česká věta (tradiční označení „věta holá“ není tu na místě). Ale: *Musíme znovu přiložit (uhlí do kamen)*.

U některých sloves bývá předmět vyjadřován též infinitivem nebo vedlejší větou (předmětovou). Např.: *Lékař mu doporučil klid // nekouřit // aby nekouřil. Domlouval jsem bratrovi, aby se více učil.*

b) Předmětem se rozvíjejí též některá adjektiva; tato vazebná adjektiva předmět v jistém pádě buď vyžadují, takže jej nelze z věty vypustit (*Jan je podobný otci. Eva je náchylná k nemocem*), anebo jej alespoň připouštějí (*Byl věrný svým zásadám*).

2. Příslovečné určení

a) Příslovečné určení rozvíjí nejčastěji sloveso a vyjadřuje buď rozmanité okolnosti, za nichž slovesný děj probíhá (místo, čas; prostředek; příčinu apod.), anebo jistou kvalitu či způsob děje (*běžet rychle*).